

РЪДИАРД КИПЛИНГ ПОРТАТА НА СТОТЕ СКЪРБИ

Превод от английски: Надежда Розова, 2017

chitanka.info

*Ако мога да добия рая за една пейса^[46],
защо ще ми завиждате?*

Поговорка на
пушачите на опиум

Това не е моя история. Разказа ми я цялата приятелят ми Габрал Мискита, човек от смесена каста, между залеза на луната и изгрева на слънцето шест седмици преди да умре, а аз я записах, докато той отговаряше на въпросите ми. Ето я:

„Намира се между канавката на бакърджиите и квартала на търговците на чибуци, на около стотина ярда по права линия от джамията на Вазир Кхан. Нямам нищо против да споделя с някой каквото знам, но надали ще намерите Портата, колкото и добре да си въобразявате, че познавате града. Дори сто пъти да минете през канавката, където е Портата, пак няма да я забележите. Наричахме я «канавка на черния тютюн», но истинското ѝ име, разбира се, е съвсем различно. Натоварено магаре няма да мине между страните ѝ, а на едно място, точно преди да стигнете Портата, издадената фасада на една къща принуждава хората да заобиколят.

Всъщност не е никаква порта. Къща е. Първият ѝ собственик беше Фунчин преди пет години. Бил обушар в Калкута. Говори се, че убил жена си там веднъж, когато бил пиян. Затова се отказал от местния алкохол и минал на черния тютюн. По-късно дошъл на север и отворил Портата — къща, в която човек може да си попуши кротко и спокойно. Имайте предвид, че тя беше пакка^[47], почтена пушалня за опиум, а не като онези задушливи и горещи чанду-кхана^[48], каквито има на всяка крачка в града. Не, старецът си знаеше работата и за китаец беше много спретнат. Беше дребно еднооко човече, не повече от три фута, и двата му средни пръста липсваха. Въпреки това не съм виждал друг толкова сръчно да овалва опиумни топчета като него. Никога не изглеждаше повлиян от опиума, при все че пушеше ден и нощ, нощ и ден, просто като предпазна мярка. Ходех в къщата от пет години и мога да премеря сили с който и да е пушач, но бях начинаещ

в сравнение с Фунчин. Въпреки това старецът обичаше парите, много ги обичаше, и не че не го разбирам. Чух, че спестил доста, преди да умре, обаче сега всичко е на племенника му. А старецът замина обратно за Китай да го погребат.

Голямата стая на горния етаж, където се събираха най-добрите му клиенти, беше безукорно чиста. В единия ъгъл стоеше идолът на Фунчин — грозен почти колкото него — и под носа му винаги горяха пръчици тамян, обаче уханието им не се усещаше, когато бяха запалени лулите. Срещу идола се намираше ковчегът на Фунчин. Беше похарчил съществена част от спестяванията си за него и когато в Портата дойдеше нов клиент, винаги биваше запознаван с ковчегата. Беше черен, лакиран, с надписи в червено и златно, и доколкото съм чувал, Фунчин го купил чак от Китай. Не знам дали е истина, знам обаче, че ако пристигнех пръв вечер, обикновено разстилах рогозката си точно под него. Беше спокойно кътче, нали разбирате, и от време на време откъм канавката появяваше ветреца. В стаята нямаше друго освен рогозките — само ковчегата и стария идол, целия зелен, син и пурпурен от старост и от лъскането.

Фунчин така и не ни обясни защо е нарекъл мястото «Портата на стоте скърби». (Той е единственият ми познат китаец, който използваше неблагоприятни названия. Повечето китаецки обичат цветисти изрази. Както може да видите в Калкута.) Сами се догаждахме. Нищо не е толкова пристрастяващо за един бял човек като черния пушек. За жълтите е различно. Тях опиумът почти не ги хваща, обаче белите и черните се пристрастяват много. Разбира се, има и такива, на които отначало опиумът не им въздейства повече от тютюневия дим. Просто стават сънливи, както естествено му се доспива на човек, и на следващата сутрин са почти способни да работят. И аз бях такъв отначало, но вече пет години пуша доста редовно и положението се промени. Имах една възрастна леля в Агра, която ми завеща едно-друго след смъртта си. Разполагах със сигурни шейсет рупии месечно. Не е много. Помня времето — сега ми се струва преди стотици години, — когато печелех по триста на месец, без да броим другите приходи, работейки по голям договор за дърводобив в Калкута.

Не се задържах дълго на тази работа. Черният дим не ти позволява да вършиш много други неща и макар на мен да ми влияе

съвсем слабо за разлика от другите, днес вече не съм в състояние да работя дори под страх от смъртна опасност. В крайна сметка шейсет рупии са ми предостатъчни. Докато старият Фунчин беше още жив, обикновено той теглеше парите вместо мен, даваше ми половината, за да се издържам (ям много малко), и запазваше останалото за себе си. Бях добре дошъл в Портата по всяко време на денонощието и можех да пуша и да спя там когато си поискам, затова не бях грижа. Знам, че старецът спечели доста, но за мен нямаше значение. Нищо няма особено значение за мен освен това парите да пристигат най-редовно всеки месец.

Когато къщата отвори врати, там се събирахме десет човека. Аз и двама чиновници от някаква правителствена служба в Анаркули, обаче тях ги уволниха и вече не можеха да си плащат (ако човек работи денем, не може дълго да пуши редовно опиум); един китаец, който беше племенник на Фунчин; продавачка, която някак се беше сдобила с много пари; английски безделник — Мак-някой си, струва ми се, но съм забравил, който пушеше много, обаче като че ли никога не плащаше — говори се, че спасил живота на Фунчин на някакъв съдебен процес в Калкута, докато работел като адвокат); още един евразиец като мен, от Мадрас; жена от смесени касти и двама мъже, които твърдяха, че идват от север. Мисля, че бяха персийци или афганци, нещо такова. В момента сме останали не повече от петима, но идваме редовно. Не знам какво се случи с чиновниците, обаче продавачката умря шест месеца след като започна да посещава Портата, и според мен Фунчин си присвои гривните и обещата на носа й. Ама не съм сигурен. Англичанинът не само пушеше, но и пиеше и отпадна. Един от персийците беше убит много отдавна в спречкване през нощта до големия кладенец близо до джамията, след което полицията затвори кладенеца, защото твърдяха, че бил замърсен. Намериха го на дъното му. Така че, както виждате, останахме само аз, китаецът, жената от смесените касти, която всички наричаме мемсахиб (живееше с Фунчин), другият евразиец и единият от персийците. Мемсахиб вече изглежда много стара. Мисля, че е била млада жена, когато отворила Портата, но вече всички сме стари заради тази къща. На стотици, стотици години. В Портата много трудно можеш да следиш времето, пък и времето няма значение за мен. Тегля си шейсетте рупии всеки месец. Много, много отдавна, когато получавах

по триста и петдесет рупии месечно и допълнителни приходи по големия договор за дърводобив в Калкута, имах съпруга. Но тя вече е мъртва. Хората говорят, че съм я убил, като съм се захванал с черния дим. Може и така да е, но е минало толкова време, че вече няма значение. Понякога през първите ми дни в Портата съжалявах, но това вече отдавна приключи, тегля си шейсетте рупии всеки месец и съм си предоволен. Не съм опияняващо щастлив, нали разбирате, но съм винаги кротък, спокоен и доволен.

Как се пристрастих? Всичко започна в Калкута. Опитвах у дома, за да проверя какво е. Не стигах твърде далеч, но ми се струва, че по онова време е починала съпругата ми. Така или иначе, озовах се тук и се запознах с Фунчин. Не помня как точно се случи, обаче той ми каза за Портата, аз започнах да идвам и повече не си тръгнах, защо ли... Нека ви напомня обаче, че Портата беше почтено място по времето на Фунчин, където човек се чувстваше удобно, а не като чанду-кхана, където ходят чернилките. Не, там беше чисто и спокойно, не беше претъпкано. Разбира се, идваха и други освен нас десетимата и собственика, но ние винаги имахме по една рогозка с тапицирано дървено блокче за възглавница, цялата на червени и черни дракони и други неща, досущ като ковчега в ъгъла.

След третата лула драконите се раздвижваха и политаха. Наблюдавал съм ги много, много нощи подред. Така регулирах колко пуша. Сега ми трябва една дузина лули, за да се раздвижат. Освен това са мръсни и накъсани като рогозките, а старият Фунчин е мъртъв. Почина преди две години и ми даде лулата, която сега винаги използвам — сребърна, с чудати зверове, които пълзят нагоре-надолу по шишето под чашката. Струва ми се, че преди използвах голямо бамбуково стебло с медна чашка, много мъничка, и зелен нефритов мундщук. Беше малко по-дебела от бастун и беше много приятно да се пуши от нея, много приятно. Бамбукът сякаш засмукваше дима. Среброто не го прави, а и се налага да чистя лулата от време на време, което е голяма врътня, но пуша от нея заради стареца. Сигурно добре е припечелвал от мен, обаче винаги ми даваше чиста рогозка и възглавница и най-хубавия опиум, който може да си набави човек.

След смъртта му неговият племенник Цинлин пое Портата и я нарече «Храм на трите притежания», обаче старите клиенти въпреки това си я наричат «Стоте скърби». Племенникът е много мърляв и

според мен мемсахиб трябва да му помогне. Живее с него, както преди живееше със стареца. Двата пускат вътре всякакви отрепки, чернилки и какви ли не, а черният дим не е толкова хубав като преди. Неведнъж намирам в лулата си изгорели трици. Старецът щеше да умре, ако нещо подобно се беше случило по негово време. Освен това стаята никога не е чиста, а всички рогозки са разкъсани и с разнищени ръбове. Ковчегът изчезна — отново замина за Китай — заедно със стареца и с две унции опиум вътре, в случай че му потрябват пътъом.

Пред идола не се палят толкова пръчици тамян като преди, което е лош късмет, неизбежен като смъртта. Идолът също покафеня целият, защото няма кой да се погрижи за него. Това е работа на мемсахиб, сигурен съм, защото когато Цинлин се опита да изгори пред него златно листче, тя заяви, че само прахосва пари и че ако остави пръчица тамян да гори пред него много бавно, идолът няма да забележи разликата. Затова сега пръчиците са с много лепило, горят половин час по-дълго и вонят. Стаята също вонят. Никое предприятие не може да просъществува така. На идола не му харесва, личи си. Понякога късно нощем целият става цветен — във всички нюанси на синьото, зеленото и червеното — досущ като преди, когато старият Фунчин беше жив, освен това върти очи и тупа с крака като дявол.

Не знам защо не напусна това място и не си пуша кротичко в тясното си стайче на пазара. Най-вероятно Цинлин ще ме убие, ако си тръгна — сега той тегли моите шейсет рупии — освен това ще ми струва твърде много усилия, пък и съм се привързал към Портата. Не е бог знае какво на вид. Не е каквато беше по време на стареца, обаче не мога да се разделя с нея. Виждам съм толкова много хора да влизат и да излизат. Виждам съм и толкова много да умират тук, върху рогозките, че вече ме е страх да умра на открито. Виждам съм неща, които на мнозина ще се сторят странни, ала нищо не е странно, когато си във властта на черния дим, освен самия черен дим. А дори да беше странно, няма значение.

Фунчин подбираше клиентите си навремето и не би допуснал никой, който ще му създаде проблеми и ще забърка някоя каша, като умре. Обаче племенникът му не е и наполовина толкова внимателен. Навсякъде разказва, че държи «първокласно» заведение. Изобщо не се старае да пуска хората вътре тихичко и да им помогне да се почувстват удобно, както правеше Фунчин. Затова Портата постепенно печели

известност сред чернилките, разбира се. Племенникът не се осмелява да допусне вътре бял или пък човек от смесен произход. Разбира се, налага се да задържи нас тримата — мен, мемсахиб и другия евразиец. Ние сме постоянни клиенти. Обаче за нищо на света няма да ни отпусне ни една лула на кредит.

Надявам се скоро да умра в Портата. Персиецът и човекът от Мадрас вече страшно се тресат. Имат си момче, което им пали лулите. Аз винаги го правя сам. Най-вероятно ще видя как ги отнасят преди мен. Надали ще надживея мемсахиб или Цинлин. Жените издържат по-дълго от мъжете на черния дим, а във вените на Цинлин тече малко от кръвта на стареца, въпреки че наистина продава евтина стока. Продавачката знаеше два дни по-рано, че ще умре, и издъхна на чиста рогозка и мека възглавница, а старецът окачи лулата ѝ точно над идола. Мисля, че винаги я е харесвал. Обаче въпреки това ѝ задигна гривните.

И аз трябва да умра като продавачката — на чиста и хладна рогозка, с лула хубава стока между устните. Когато усетя, че си отивам, ще помоля Цинлин за това, а той може да тегли моите шейсет рупии месечно докогато си иска и да гледа как червените и черните дракони за последен път политат заедно, а после...

Е, няма значение. За мен нищо няма особено значение — само ми се иска Цинлин да не слагаше трици в черния тютюн.“

[46] Малка медна монета, 1/4 от анната и 1/64 от рупията. — Б.пр. ↑

[47] Истински; първокласен; сигурен; установен и т.н. (хин.). — Б.пр. ↑

[48] Букв. «помещение за пушене на опиум» (хин.-перс.). — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.